

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМНОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ БАНКІВ

©2018 МАРЧЕНКО О. В., НЕВІДОМА Л. О.

УДК 336.77

Марченко О. В., Невідома Л. О. Аналіз проблемної заборгованості банків

Стабілізація фінансово-економічної ситуації в країні за нинішніх умов господарювання вбачається неможливою без розвинутої, надійної та ефективно діючої банківської системи, яка б могла забезпечити необхідні обсяги кредитування реального сектора економіки. Однак надмірна кількість проблемних кредитів і, як наслідок, низька якість кредитних портфелів можуть призвести до низки негативних наслідків у роботі банку, заважаючи йому виконувати навіть базові функції. У роботі досліджено підходи до визначення поняття «проблемний кредит» та узагальнено основні точки зору на сутність проблемного кредиту. Проаналізовано зміни обсягів та частки проблемних кредитів у кредитному портфелі банківських установ протягом останніх п'яти років та визначено причини їх зростання, серед яких основними є: визнання непрацюючих кредитів після націоналізації Приватбанку та нові правила НБУ щодо оцінювання проблемних кредитів. Розглянуто основні стратегії управління проблемною заборгованістю банку, кожна з яких передбачає можливість використання великої кількості методів та інструментів, які є в банківській практиці.

Ключові слова: банківська система, проблемна заборгованість, кредитування, якість кредитного портфеля, управління заборгованістю.

Рис.: 5. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 20.

Марченко Ольга Василівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та кредиту, Харківський національний університет будівництва та архітектури (вул. Сумська, 40, Харків, 61000, Україна)

E-mail: miniulitka@gmail.com

Невідома Людмила Олександрівна – студентка, Харківський національний університет будівництва та архітектури (вул. Сумська, 40, Харків, 61000, Україна)

УДК 336.77

Марченко О. В., Невидомая Л. А. Анализ проблемной задолженности банков

Стабилизация финансово-экономической ситуации в стране в нынешних условиях хозяйствования невозможна без развитой, надежной и эффективно действующей банковской системы, которая могла бы обеспечить необходимые объемы кредитования реального сектора экономики. Однако избыточное количество проблемных кредитов и, как следствие, низкое качество кредитных портфелей могут привести к ряду негативных последствий в работе банка, мешая ему выполнять даже базовые функции. В работе исследованы подходы к определению понятия «проблемный кредит» и обобщены основные точки зрения на сущность проблемного кредита. Проанализированы изменения объемов и доли проблемных кредитов в кредитном портфеле банковских учреждений на протяжении последних пяти лет и определены причины их роста, основные среди которых: признание неработающих кредитов после национализации Приватбанка и новые правила НБУ относительно оценивания проблемных кредитов. Рассмотрены основные стратегии управления проблемной задолженностью банка, каждая из которых предусматривает возможность использования большого количества методов и инструментов, которые есть в банковской практике.

Ключевые слова: банковская система, проблемная задолженность, кредитование, качество кредитного портфеля, управление задолженностью.

Рис.: 5. **Табл.:** 2. **Библ.:** 20.

Марченко Ольга Васильевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов и кредита, Харьковский национальный университет строительства и архитектуры (ул. Сумская, 40, Харьков, 61000, Украина)

E-mail: miniulitka@gmail.com

Невидомая Людмила Александровна – студентка, Харьковский национальный университет строительства и архитектуры (ул. Сумская, 40, Харьков, 61000, Украина)

UDC 336.77

Marchenko O. V., Nevidoma L. O. Analyzing the Problematic Indebtedness of Banks

A stabilization of the financial and economic situation in the country in the current economic conditions is impossible without a developed, reliable and efficient banking system that could provide the necessary volumes of crediting to the real sector of economy. However, excessive number of problematic credits and, as a result, poor quality of credit portfolios can lead to a number of negative consequences in the bank's work, preventing it from performing even its basic functions. The publication researches the approaches to definition of the concept of «problematic credit» and generalizes the basic views on essence of the problematic credit. The changes of both the volumes and the share of problematic credits in credit portfolios of banking institutions over the last five years are analyzed and the reasons of their growth are determined, the main among which are: recognition of the non-working credits after nationalization of the Privatbank and new rules of the NBU regarding the evaluation of problematic credits. The main strategies of the bank's problematic debt management are considered, each of which provides the possibility to use a large number of methods and instruments, available are in the banking practice.

Keywords: banking system, problematic indebtedness, crediting, credit portfolio quality, debt management.

Fig.: 5. **Tbl.:** 2. **Bibl.:** 20.

Marchenko Olha V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance and Credit, Kharkiv National University of Construction Engineering and Architecture (40 Sumska Str., Kharkiv, 61000, Ukraine)

E-mail: miniulitka@gmail.com

Nevidoma Liudmyla O. – Student, Kharkiv National University of Construction Engineering and Architecture (40 Sumska Str., Kharkiv, 61000, Ukraine)

Стабілізація фінансово-економічної ситуації в країні за нинішніх умов господарювання вбачається неможливою без розвинутої, надійної та ефективно діючої банківської системи, яка б могла забезпечити необхідні обсяги кредитування реального сектора економіки. Однак надмірна кількість

проблемних кредитів і, як наслідок, низька якість кредитних портфелів можуть призвести до низки негативних наслідків у роботі банку, заважаючи йому виконувати навіть базові функції. Тому дослідження стану проблемної заборгованості та напрямів управління нею є на сьогодні вкрай актуальним завданням.

Існує велика кількість наукових робіт, які зосереджені на вивченні проблемної заборгованості банків. Зважаючи на актуальність, дані проблеми широко обговорюються в наукових колах, особливо слід виділити дослідження авторів таких праць, як [2; 7–13; 17]. Але зміни в економічному житті країни останнім часом є настільки динамічними та непередбачуваними, що потрібно постійно відслідковувати нові тенденції та аналізувати перспективи розвитку даної сфери на основі оновлених даних.

Мета роботи – узагальнити підходи до визначення сутності поняття «проблемний кредит», дослідити динаміку проблемної заборгованості банків і стратегії управління нею.

Для цілей подальшого дослідження слід визначитись із сутністю поняття «проблемний кредит». Провівши аналіз економічних джерел, було встановлено, що науковці не дотримуються єдиної точки зору щодо сутності проблемного кредиту. Найбільш поширені визначення представлено в *табл. 1*.

Таблиця 1

Основні підходи до визначення поняття «проблемний кредит»

| Джерело | Визначення |
|--|--|
| Міжнародний валютний фонд [1] | Кредит, за яким коли виплата відсотків і основної суми боргу прострочені на 90 днів або більше, та є й інші вагомі причини сумніватися, що виплати будуть здійснюватися в повному обсязі |
| Базельський комітет з банківського нагляду [2] | Проблемним кредитом є кредитний продукт, який характеризується істотними порушеннями строків виконання зобов'язань перед банком, ознаками погіршення фінансового стану боржника, суттєвим зниженням якості чи втратою забезпечення |
| Федеральна резервна система США [2] | Під проблемним розуміється кредит чи позика, що не приносять доходів, тобто відсоткових платежів, і виплата відсотків за якими затримується більш як на 90 днів |
| Національний банк України [3] | До непрацюючих потрапляють кредити у разі виконання принаймні однієї із двох подій: 1) контрагент банку допустив прострочку більше ніж на 90 днів (30 днів для банків-боржників); 2) контрагент не спроможний забезпечити виконання своїх зобов'язань в установлений строк без процедури стягнення застави. При цьому, новий підхід НБУ передбачає ідентичність понять «дефолтний» та «непрацюючий» актив |
| Примостка Л. О. [4] | Проблемними кредитами називають такі, за якими своєчасно не проведено один чи кілька платежів, значно знизилась ринкова вартість забезпечення, виникли обставини, котрі викликають сумнів щодо повернення позички |
| Вовк В. Я., Хмеленко О. В. [5] | Проблемні кредити – це кредити, за якими своєчасно не проведені один чи кілька платежів, значно знизилась ліквідність і ринкова вартість забезпечення, виникли обставини, які роблять сумнівними виконання позичальником своїх зобов'язань |
| Лаврушин О. І. [6] | Кредит, за яким у банку виникли сумніви стосовно його суб'єкта, об'єкта та забезпечення |
| Кльоба В. Л. [7] | Кредит, за яким банк вбачає небезпеку своєчасного і повного його погашення внаслідок дії різноманітних чинників (економічних, юридичних, соціальних тощо) |
| Болгар Т. М. [8] | Проблемним кредитом вважається кредит, за яким своєчасно не проведено один чи кілька платежів, або виникли обставини, що викликають сумніви стосовно своєчасного та повного повернення наданого кредиту через фінансову нестійкість позичальника, недостатню забезпеченість чи незабезпеченість кредиту або з інших причин, що впливають на можливість неповернення кредиту та відсотків за його користування позичальником |
| Яременко О. Р., Костильова О. М. [9] | Проблемний кредит – кредит, за яким своєчасно не проведені один чи кілька платежів, через погіршення фінансового стану боржника, існує потенційна загроза часткової або повної втрати для банку його коштів за кредитними зобов'язаннями, що може призвести в майбутньому до економічних збитків банку |
| Крупка М. І., Баран О. Б. [10] | Сукупність протермінованої заборгованості за кредитами, а також частини термінової та реструктуризованої заборгованості, за якими виявлено ознаки проблемності щодо повернення, пов'язані з недостатністю або відсутністю забезпечення за кредитом та наявністю негативної інформації про здатність боржника виконати свої зобов'язання згідно з кредитним договором |
| Олійник А. В., Хмеленко О. В. [11] | Під проблемним кредитом слід розуміти кредит, за яким виплата основної суми боргу та відсотків прострочені на 90 або більше днів через погіршення фінансового стану позичальника, суттєве зниження якості чи втрату забезпечення за кредитом та інших причин, які створюють потенційну загрозу часткової або повної втрати активів банку, що в майбутньому може призвести до збитків, втрати капіталу та платоспроможності банку |
| Рабец Н. А. [12] | Кредит, за яким є відсутніми реальні джерела погашення, хоча строк погашення, можливо, ще не настав |

Підсумовуючи дані, наведені в табл. 1, можна побачити, що основні точки зору на сутність проблемного кредиту зводяться до такого:

- ✦ виплата відсотків і основної суми боргу прострочені на 90 днів або більше;
- ✦ відбувається порушення графіка погашення кредиту при значному зниженні вартості забезпечення;
 - позичальник не виконує власні зобов'язання або є імовірність їх невиконання;
- ✦ банк вбачає небезпеку або має сумніви щодо повернення кредиту;
- ✦ позичальник не сплачує кредит через погіршення власного фінансового стану;
- ✦ відбувається істотне порушення строків виконання зобов'язань за ознак погіршення фінансового стану боржника та/або суттєвого зниження якості забезпечення;
- ✦ відсутніми є реальні джерела погашення, хоча строк погашення, можливо, ще не настав.

Найбільш цікавим, на нашу думку, є останнє твердження, оскільки саме воно надає необхідне підґрунтя для розробки та застосування комплексу превентивних заходів, коли порушення строків виконання зобов'язань може ще й не відбулось, але проблеми вже є очевидними.

На сьогоднішній день діяльність більшості банків в Україні залишається низькорентабельною, у т. ч. і тому, що наявність проблемних кредитів вимагає формування значних резервів під них. А отже, зростання проблемної заборгованості в банківських установах може призвести до низки негативних наслідків – від значного погіршення

ліквідності й аж до банкрутства. За цих умов багато банків та позичальників можуть ув'язнути в ризиковій спіралі, яка має такий вигляд: зростання простроченої заборгованості → нарощування резервів за проблемними кредитами → зменшення кредитних ресурсів → скорочення обсягів кредитування → дефіцит обігового капіталу → зростання простроченої кредитної заборгованості та неповернення виданих кредитів [13; 14].

Для подальшого аналізу вважаємо за необхідне розглянути, як змінювались обсяги та частка проблемних кредитів у кредитному портфелі банківських установ протягом останніх п'яти років (рис. 1–рис. 3) [15].

З наведених на рис. 1 – рис. 3 даних видно, що протягом останніх п'яти років зростання проблемних кредитів у кредитному портфелі банків відбувалося випереджальними темпами, що є свідченням істотного погіршення якості кредитного портфеля та, відповідно, високих ризиків неповернення коштів.

Так, за розглядуваний період темп приросту кредитного портфеля склав 14,4%, у той самий час розміри проблемних кредитів збільшились майже у 8,5 разу (темп приросту становив 747,8%). Найістотніше зростання кредитного портфеля було зафіксовано у 2014 р. (10,4%), впродовж наступних років значних змін не спостерігалось. Отримані результати можна пояснити таким чином: оскільки статистичні дані НБУ наводить у гривнево-му еквіваленті, темп приросту кредитного портфеля банків у найбільш складний 2014 р. можна пояснити переоцінкою активів відповідно до курсу національної грошової одиниці. Як відомо, найбільше знецінення національної валюти відбулося впродовж 2014 р.

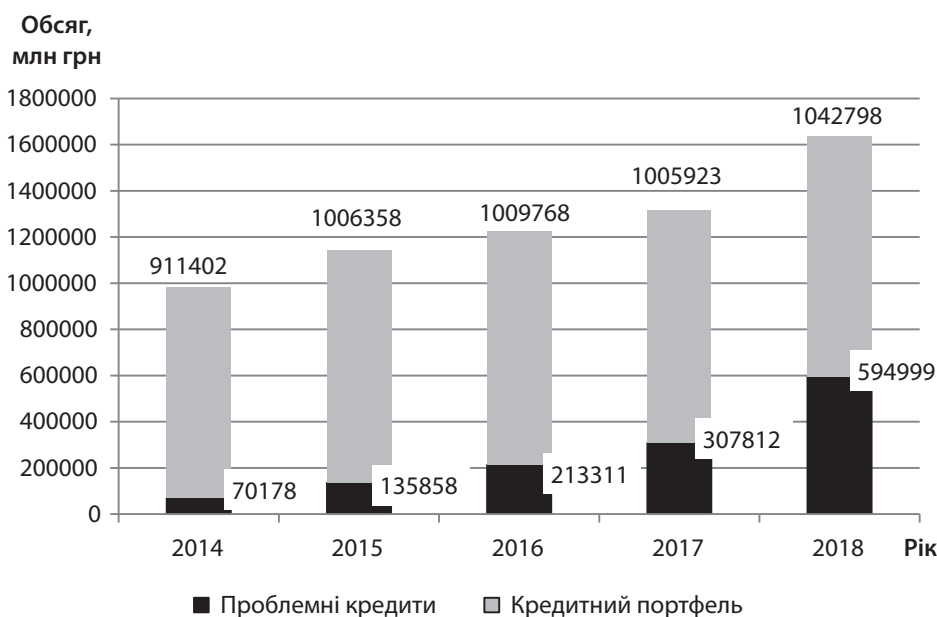


Рис. 1. Обсяги проблемних кредитів у кредитному портфелі банків станом на початок року, млн грн

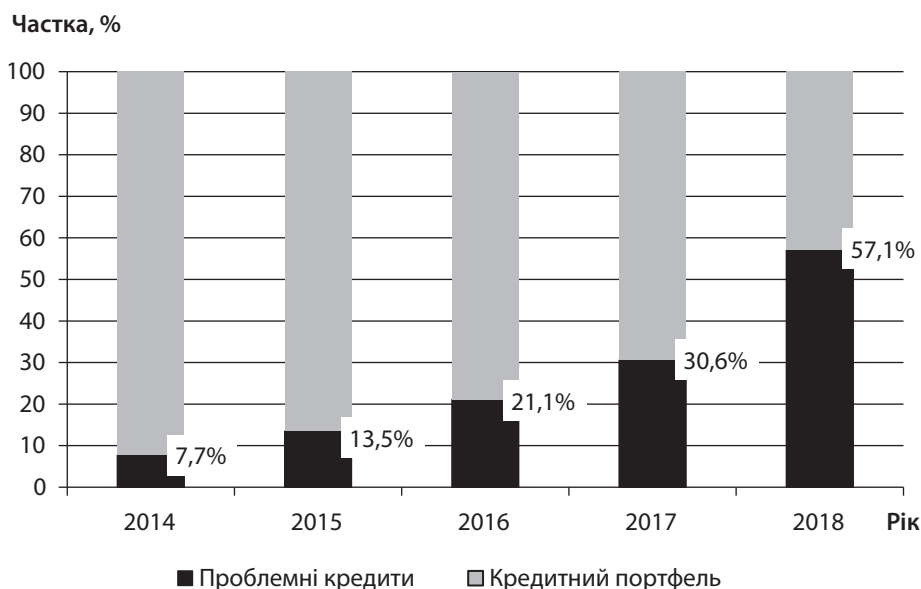


Рис. 2. Частка проблемних кредитів у кредитному портфелі банків станом на початок року, %

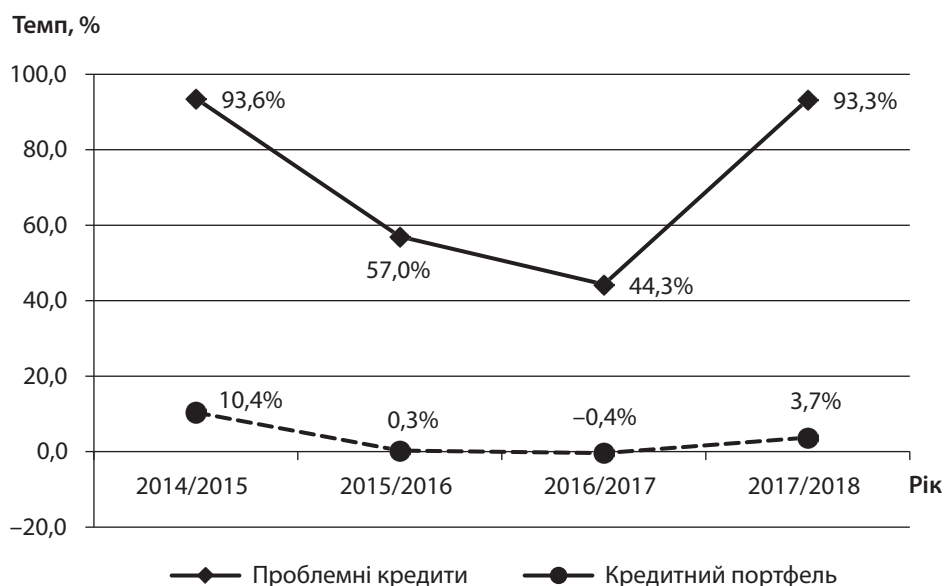


Рис. 3. Темпи приросту обсягів кредитного портфеля банків загалом і проблемних кредитів зокрема, %

Протягом останніх років також спостерігалось знецінення національної валюти, однак темпи значно припустились.

Відсутність стійкого зростання кредитного портфеля впродовж останніх років, з-поміж іншого, пов'язане зі скороченням кількості банківських установ (ліквідація, відкликання ліцензії тощо), що залишились функціонувати на ринку (рис. 4) [15].

З рис. 4 видно, що починаючи з 2014 р. відбулось значне скорочення кількості банківських установ на ринку і, вочевидь, така тенденція спостерігатиметься й надалі.

З наведених даних можна підрахувати (табл. 2), що на 1 січня 2014 р. середній кредитний портфель банку становив 5063,3 млн грн, а на початок 2018 р. зріс до 12414,3 млн грн, тобто темп приросту цього

показника за 5 років склав 145,2%. Що стосується проблемних кредитів, то станом на 1 січня 2014 р. на кожен банк у середньому припадало 389,8 млн грн, а на 1 січня 2018 р. – 7083,3 млн грн (темп приросту дорівнював 1716,7%).

Окрім визнання непрацюючих кредитів після націоналізації ПриватБанку, основною причиною такого лавиноподібного зростання проблемної заборгованості можна вважати те, що з початку 2017 р. НБУ почав оцінювати проблемні кредити за новими правилами. У травні 2017 р. вперше було оприлюднено статистику щодо непрацюючих кредитів, яка суттєвим чином відрізняється від попередніх даних. Адже якщо раніше частка проблемних кредитів оцінювалася на рівні 25–27%, то тепер вона

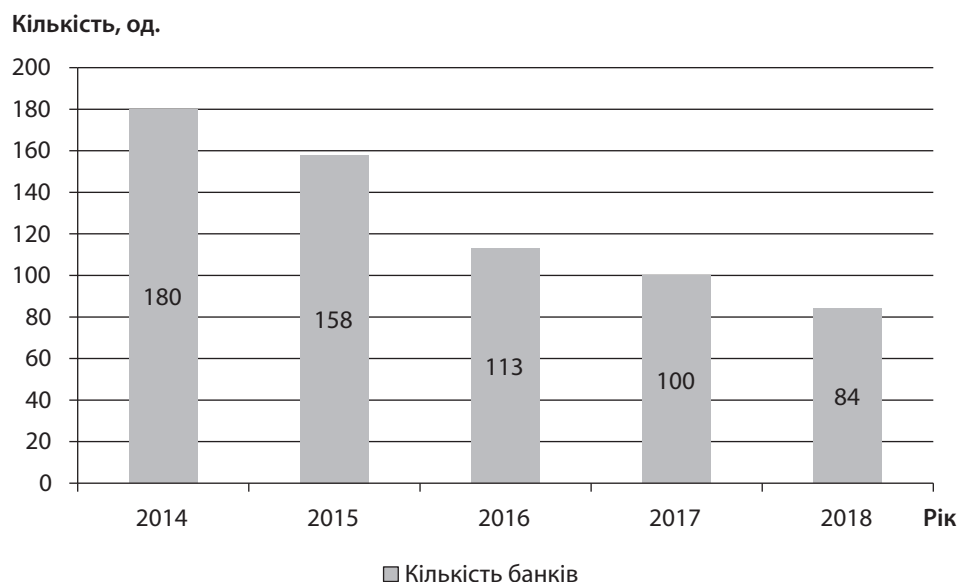


Рис. 4. Кількість банківських установ на ринку України у 2014–2018 рр. станом на початок року

Таблиця 2

Обсяги кредитного портфеля та проблемних кредитів у розрахунку на один банк (середнє значення) станом на початок року, млн грн

| Показник | Рік | | | | |
|--------------------|---------|---------|---------|---------|---------|
| | 2014 р. | 2015 р. | 2016 р. | 2017 р. | 2018 р. |
| Кредитний портфель | 5063,3 | 6369,4 | 8936,0 | 10059,2 | 12414,3 |
| Проблемні кредити | 389,9 | 859,9 | 1887,7 | 3078,1 | 7083,3 |

становить близько 58 % усього кредитного портфеля банківських установ. Вочевидь, за новою методикою оцінки якості кредитного портфеля можна побачити більш реальні дані, які свідчать про істотне погіршення якості кредитного портфеля банківського сектора України [16; 17].

Загалом, першопричини виникнення несприятливих явищ і подій під час управління кредитною діяльністю випливають з порушення базових принципів кредитування. Як зазначають науковці [17; 18], основними джерелами негативних проявів у кредитному процесі є такі:

- ✦ неефективне управління ліквідністю;
- ✦ неефективна система управління кредитною діяльністю;
- ✦ неефективна система ризик-менеджменту;
- ✦ неефективне управління ціноутворенням та витратами.

Ситуація може суттєво загостритись, якщо банк, з-поміж інших, обирає агресивний тип кредитної політики, яка спрямована на досягнення короткострокових цілей та максимізацію доходів при підвищеному рівні ризику кредитних операцій [19; 20].

Враховуючи значущість та складність процесів управління проблемними кредитами, розглянемо основні стратегії [17], яких може дотримуватись банк (рис. 5).

Як видно з рис. 5, стратегія управління передбачає, що під час пошуку шляхів усунення кредиторської заборгованості проблемні активи утримуються на балансі банківської установи. Стратегія продажу полягає в тому, що проблемна заборгованість продається або передається в управління третій стороні. Це може бути здійснено на різних умовах залежно від конкретної ситуації. Стратегія списання передбачає списання проблемних активів з балансу банку та повне припинення витрат на заходи щодо стягнення даної заборгованості.

Кожна з наведених стратегій передбачає можливість використання великої кількості методів та інструментів управління проблемною заборгованістю, які є в банківській практиці. При цьому рішення банківського менеджменту щодо їх вибору має ґрунтуватися на обраній стратегії та враховувати індивідуальні особливості кожної угоди, можливості залучення додаткового фінансування для підтримання ліквідності, наявність персоналу відповідної кваліфікації та вільних фінансових ресурсів, необхідних для підвищення ефективності роботи з проблемною заборгованістю тощо.

ВИСНОВКИ

У роботі було досліджено підходи до визначення поняття «проблемний кредит» і узагальнено основні



Рис. 5. Стратегії управління проблемною заборгованістю банку

точки зору на сутність проблемного кредиту. Проаналізовано зміни обсягів та частки проблемних кредитів у кредитному портфелі банківських установ протягом останніх п'яти років та визначено причини їх зростання, серед яких основними є: визнання непрацюючих кредитів після націоналізації «ПриватБанку» та нові правила НБУ щодо оцінювання проблемних кредитів (вони дали змогу побачити більш реалістичну картину). Розглянуто основні стратегії управління проблемною заборгованістю банку, кожна з яких передбачає можливість використання великої кількості методів та інструментів, які є в банківській практиці. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <http://www.imf.org/external/index.htm>
2. Барановський О. Проблемні банки: виявлення й лікування. *Вісник НБУ*. 2009. № 11. С. 19–31.
3. Постанова Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» від 30 червня 2016 р. № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>
4. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку: підручник. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ: КНЕУ, 2004. 468 с.
5. Вовк В. Я., Хмеленко О. В. Кредитування і контроль: навч. посібник. Київ: Знання, 2008. 463 с.
6. Лаврушин О. И. Банковский менеджмент: учебник. М.: КНОРУС, 2009. 560 с.

7. Кльоба В. Л. Ситуаційний центр банку як ефективний напрям удосконалення управління врегулюванням проблемної заборгованості. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. № 19.8. С. 240–246.

8. Болгар Т. М. Проблемні кредити банків як результат реалізації кредитного ризику. *Економічний нобелівський вісник*. 2014. № 1. С. 50–58.

9. Яременко О. Р., Костильова О. М. Проблемні кредити банків: визначення сутності та тенденції їх розвитку в умовах банківської кризи. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. № 10. С. 900–905. URL: <http://global-national.in.ua/issue-10-2016/18-vipusk-10-kviten-2016-r/2016-yaremenko-o-r-kostilova-o-m-problemni-krediti-bankiv-viznachennya-sutnosti-ta-tendentsiji-jikh-rozvitku-v-umovakh-bankivskoji-krizi>

10. Крупка М. І., Баран О. Б. Економічна сутність проблемного кредиту у банківській діяльності. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 26.2. С. 209–217.

11. Олійник А. В., Воловник І. В. Проблемні кредити та їх вплив на платоспроможність банків в Україні. *Економіка та суспільство*. 2016. Вип. 6. С. 300–307.

12. Рабец Н. А. Мери по предотвращению проблемной задолженности. *Финансовый директор*. 2011. № 5. С. 54–57.

13. Олійник А. В., Атаманова Ю. І. Проблеми діяльності банків на ринку кредитування в умовах фінансової нестабільності. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. № 1. С. 135–141.

14. Карчева Г. Т. Ефективність функціонування та перспективи розвитку банківської системи України. Київ: Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2012. 520 с.

15. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua>
16. Нові підходи НБУ до визначення непрацюючих активів/кредитів. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=48421073>
17. Ларіонова К. Л., Гоменюк І. В. Формування системи управління проблемними кредитами. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2017. № 5. С. 227–232.
18. Ткач І. І. Моделювання кредитного процесу в банківській установі : дис. ... канд. екон. наук : 08.03.02. Львів, 2005. 229 с.
19. Бикова О. В., Марченко О. В. Оцінка ефективності кредитної політики банку. *Молодий вчений*. 2017. № 3. С. 586–589.
20. Марченко О. В., Золотопуп Ю. М. Оцінка кредитно-інвестиційної діяльності банку. *Молодий вчений*. 2017. № 2. С. 283–287.

REFERENCES

- Baranovskyi, O. "Problemni banky: vyjavlennia i likuvannia" [Problem banks: Detection and treatment]. *Visnyk NBU*, no. 11 (2009): 19-31.
- Bolhar, T. M. "Problemni kredyty bankiv yak rezultat realizatsii kredytnoho ryzyku" [Problem loans of banks as a result of the implementation of credit risk]. *Ekonomichniy nobelivskiy visnyk*, no. 1 (2014): 50-58.
- Bykova, O. V., and Marchenko, O. V. "Otsinka efektyvnosti kredytnoi polityky banku" [An assessment of the effectiveness of the bank's credit policy]. *Molodyi vchenyi*, no. 3 (2017): 586-589.
- Karcheva, H. T. *Efektyvnist funktsionuvannia ta perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy* [Efficiency of functioning and prospects of development of the banking system of Ukraine]. Kyiv: Instytut ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy, 2012.
- Klyoba, V. L. "Sytuatsiinyi tsentr banku yak efektyvnyi napriam udoskonalennia upravlinnia vrehuliuvanniam problemnoi zaborhovanosti" [Situation center of the bank as an effective direction for improving the management of problem debt settlement]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 19.8 (2009): 240-246.
- Krupka, M. I., and Baran, O. B. "Ekonomichna sutnist problemnoho kredytu u bankivskii diialnosti" [The economic essence of a problem loan in banking]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 26.2 (2016): 209-217.
- [Legal Act of Ukraine] (2016). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>
- Larionova, K. L., and Homeniuk, I. V. "Formuvannia systemy upravlinnia problemnymy kredytamy" [Formation of a system for managing problem loans]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 5 (2017): 227-232.
- Lavrushin, O. I. *Bankovskiy menedzhment* [Banking Management]. Moscow: KNORUS, 2009.
- Marchenko, O. V., and Zolotopup, Yu. M. "Otsinka kredytno-investytsiinoi diialnosti banku" [An assessment of the bank's credit and investment activity]. *Molodyi vchenyi*, no. 2 (2017): 283-287.
- "Novi pidkhody NBU do vyznachennia nepratsiuiuchykh aktyviv/kredytiv" [New approaches of the NBU to identify non-working assets / loans]. <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=48421073>
- Ofitsiinyi sait Mizhnarodnoho valiutnoho fondu. <http://www.imf.org/external/index.htm>
- Ofitsiinyi sait Natsionalnoho banku Ukrainy. <https://bank.gov.ua>
- Oliinyk, A. V., and Atamanova, Yu. I. "Problemy diialnosti bankiv na rynku kredyтуvannia v umovakh finansovoi nestabilnosti" [Problems of banks in the lending market in conditions of financial instability]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, no. 1 (2018): 135-141.
- Oliinyk, A. V., and Volovnik, I. V. "Problemni kredyty ta yikh vplyv na platospromozhnist bankiv v Ukraini" [Problematic loans and their impact on solvency of banks in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 6 (2016): 300-307.
- Prymostka, L. O. *Finansovyi menedzhment u banku* [Financial management at the bank]. Kyiv: KNEU, 2004.
- Rabets, N. A. "Mery po predotvrashcheniyu problemnoy zadolzhennosti" [Measures to prevent bad debts]. *Finansovyi direktor*, no. 5 (2011): 54-57.
- Tkach, I. I. "Modeliuvannia kredytnoho protsesu v bankivskii ustanovi" [Modeling a credit process in a banking institution]: *dys. ... kand. ekon. nauk : 08.03.02*, 2005.
- Vovk, V. Ya., and Khmelenko, O. V. *Kredyтуvannia i kontrol* [Lending and control]. Kyiv: Znannia, 2008.
- Yaromenko, O. R., and Kostylyova, O. M. "Problemni kredyty bankiv: vyznachennia sutnosti ta tendentsii yikh rozvytku v umovakh bankivskoi kryzy" [Problem loans of banks: the definition of the essence and trends of their development in the conditions of the banking crisis]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. 2016. <http://global-national.in.ua/issue-10-2016/18-vipusk-10-kviten-2016-r/2016-yaromenko-o-r-kostilova-o-m-problemni-krediti-bankiv-vyznachennya-sutnosti-ta-tendentsiji-jikh-rozvytku-v-umovakh-bankivskoji-kryzi>